

Nettverket Den Nordiske Trebyen

Nordisk konferanse - Arbeiderboliger og herregårder - bevaring og bruk

1. – 3. september 2026 - Fredrikstad/Halden – Invitasjon og foreløpig program

Nettverket Den Nordiske Trebyen sitt formål er bevaring, bruk og utvikling av historiske trebyer. Hvert annet år arrangeres en større felles tre dagers nordisk konferanse. I 2026 legges denne til Fredrikstad og Halden og gjennomføres praktisk i regi av Fortidsminneforeningen i Østfold og de lokale avdelingene i Fredrikstad og Halden. Dette skjer i samarbeid med Østfoldmuseene, Visit Fredrikstad/Hvaler, Riksantikvaren, Fylkeskonservatoren og aktuelle kommuner. Vi håper å se mange engasjerte deltakere fra hele Norden på konferansen. Plassene er begrenset så meld dere på snarest, se under.

En viktig del av trehusarven i Norge og de nordiske land er tusenvis, sannsynligvis titusener, av arbeiderboliger i ulike former og størrelser. Men det er også hva vi kan kalle herregårdspalasser. Denne konferansen vil løfte fram denne delen av arven.

Østfold er et utmerket sted for nettopp dette. Her er det registrert et førtitalls områder med arbeiderboliger. De største er i Fredrikstad, Sarpsborg, Moss og Halden/Tistedal. Samlet dreier det seg om hundrevis av bygninger, bygget fra 1720 og fram til i dag. Noen er ganske små, andre er mindre hus med opprinnelig to eller tre leiligheter. Noen er brakker med åtte-ti leiligheter. De aller fleste er bygd i tre, men noen også i tegl, hvor det ble rimeligere. Trangboddhet preget arbeiderboligene til langt utpå 1900-tallet.

Arbeiderboliger på Nabbetorp ved Fredrikstad. Foto: Leif Harald Ruud

Østfold er også det fylket i Norge som historisk har hatt flest herregårder. I 1639 utgjorde de et trettital, nærmere en tredjedel av alle i Norge, Båhuslen ikke medregnet. Det tidligere navnet på fylket, Smålenene, viser at regionen besto av et antall mindre len. Lensherren hentet ut inntekter gjennom herregårdene. Disse var igjen skattefrie hovedgårder som omfattet mange underliggende gårder, fra noen få til et hundretall - pluss husmannsplasser. Alle var forpliktet til å bidra med arbeid og ressurser til herregårdene. Noen herregårder er bygget i stein eller tegl, men de fleste i laftet tømmer.

Elingaard herregård. Foto: Østfoldmuseene

Både Halden (Fredriksten) og Fredrikstad har festningsanlegg fra 1600-tallet. Gamlebyen er omkranset av jordvolder og vannfylte voldgraver pluss Glomma. En serie militære bygninger ble oppført på 1600- og 1700-tallet og alle er der fortsatt. Fram til 2000 ble bygningen brukt av Forsvaret også til rekruttskole. Samlet hadde Forsvaret 29 større og mindre bygninger i tillegg til vollene. To av disse er solgt til private og Forsvarsbygg, som er den formelle eier, vil å selge unna resten i løpet av noen år. Bare vollene vil de beholde eiendomsretten til. Kasernen er den største av de militære bygningene, og ble kjøpt av Fredriksborg eiendom i 2023. Selskapet er i ferd med å bygge den om til hotell. Vi planlegger å få til en omvisning her ca. kl. 16 etter at konferansen er avsluttet torsdag 3. september.

Cathrineholm Jernverk, Tistedalen 1900. Foto: Ukjent

Fredrikstad og Halden er også industribyer. De store spektakulære fabrikkene i Tistedalen, utenfor Halden, ser man utmerket ved forbi kjøring med buss, bil eller tog. Ved innkjørsel til byen ligger kabelfabrikken med et 120 meter høyt betongtårn. FMV- det gamle skipsverftet i Fredrikstad, med flere tusen ansatte, ble lagt ned tidlig på 1980-tallet. Nå har området fått stadion, flere hundre boliger, shoppingsenter, helsehus og høyskole. Med den gratis byferja, gjennom Fredrikstad sentrum fram til Ålekilen i vest, får man et godt inntrykk av disse store endringene av bylandskapet.

Byferjer møtes i Fredrikstad sentrum med nybygg på Kråkerøy i bakgrunnen. Foto: Visit Fredrikstad/Hvaler

Konferansen - formål og program

Blant flere som har studert Østfolds arbeiderboliger, er landskapsarkitekt og forfatter Lars Ole Klavestad. Mattias Ekman er arkitekt og forsker og har fagansvar for herregårdskultur i Østfoldmuseene. Begge har viktige roller i arrangementet.

Et viktig mål med konferansen er å skape en debatt om framtidig bruk og bevaring av arbeiderboliger så vel som herregårder – i Østfold, i Norge og i Norden. Hva er de nåværende offentlige oppgaver og strategier, og hvilke endringer trengs?

Formelt er det Nettverket Den Nordiske Trebyen som arrangerer konferansen. Fortidsminneforeningen i Østfold er økonomisk og praktisk ansvarlig for arrangementet.

Maksimalt er det 100 plasser, så registrer din interesse snarest. Bruk denne linken:
<https://forms.office.com/e/6PDK1aP3kj>

Bindende påmelding er innen 1. februar 2026. Vi er i ferd med å søke stipender, og derfor er det uklart hva deltageravgiften blir. Når det blir klart, må den betales innen 10. juni 2026.

Fortidsminneforening Fredrikstad/Hvaler er kontaktpunktet for konferansen. Henvendelser kan sendes til styreleder Gerd Marie Ådna, gerd.adna@vid.no eller prosjektansvarlig Odd Iglebæk, oddigle@online.no

Utkast til program for konferansen, oppdatert per 15. september 2025.

Tirsdag 1. september – Fredrikstad og arbeiderboliger

Kl 0900 Registrering, kaffe og te på Værk – Fergeportgaten 78 B i Gamlebyen

Kl. 1000: Konferansen åpner på Værk (plass til inntil 105 personer i konferansesalen)

Velkommen v/ordfører Arne Sekkelsten, Fredrikstad og Leif Karhs Jæger, Nettverket nordiske trebyer

Kl. 1030: Orientering om konferansens program og gjennomføring – Odd Iglebæk, Fortidsminneforeningen Fredrikstad og Hvaler

Kl. 1100–1200: Foredrag: Østfolds arbeiderboliger – oversikt og utfordringer – Lars Ole Klavestad, landskapsarkitekt og fagbokforfatter

Kl. 1200: Felles lunsj - Værk

Kl. 1300–1700: Befaring med ferje og til fots til arbeiderboliger i Fredrikstad; Sorgenfri, Nabbetorp, Gamlebyen og Vaterland (Lars Ole Klavestad, Gerd Marie Ådna og Per Willy Fjerdingsstad). Dersom to grupper, kan en gå oppover og en nedover.

Kl. 1830: Minikonsert Torsnes Brass på Værk

Kl. 1900: Mottagelse og middag på Værk

Onsdag 2. september – Halden, Tistedal og herregårder

kl. 0900: Felles buss fra Fredrikstad til Elingaard herregård. Orientering og omvisning v/Østfoldmuseene

Kl. 1100: Avreise til Halden via Tistedalen.

Kl. 1230: Felles lunsj på Fredrikshald Teater – omvisning v/.....

Kl. 1330: Foredrag i teatersalen: Om herregårdene i Østfold v/Mattias Ekman og om arbeiderboliger i Halden v/Jens Bakke, leder Østfold Fortidsminneforening

Kl. 1500: Fottur gjennom gamle Haldens trehusbebyggelse til Rød Herregård
Orientering og omvisning v/ Østfoldmuseene

Kl. 1800: Felles middag på Rød Herregård og ca. kl. 2000: buss tilbake i Fredrikstad

Torsdag 3. september: Arbeiderboliger og herregårder – nordiske erfaringer – hva kan vi lære av hverandre?

Kl. 0900: Kaffe og te på Værk

Kl. 0915: Erfaringer fra 50 år med svensk byggnadsvård - Byggnadsantikvarie Linda Lindblad (har bekreftet).

Kl. 1000: Utfordringer for norsk bygningsvern – Tidligere byantikvar i Oslo Janne Wilberg (har bekreftet).

Kl. 1045: Dansk representant

Kl. 1130: Finsk representant

NB Alle foredrag/presentasjoner avsluttes med 5-10 minutter spørsmål og kommentarer

Kl. 1215: Lunsj på Værk

Kl. 1315: Hva er de største utfordringene for framtida?

Kommentarer fra Riksantikvaren, Østfold fylkeskonservator, Fredrikstads byantikvar og Fortidsminneforeningen, Nettverket Nordiske trebyer. Spørsmål og debatt.

Kl. 1500 Konferansen avsluttes

Kl. 1600 omvisning på Kasernen.

Reise til Fredrikstad: En gang per time er det tog til og fra Oslo sentralstasjon. Annethvert tog går videre til Gøteborg og deretter tilbake igjen. Man kan ta flybuss direkte til og fra Oslo Lufthavn (Gardermoen) til Fredrikstad. Se vy.no.

Overnatting: Så langt har vi bekreftet reservasjon av 23 motellrom og 18 hytter 01-03.09.2026 på Aktivitetsbyen (5 minutters gange fra Gamlebyen). Enkel standard: <https://aktivitetsbyen.no/book-overnatting/>. Pris for enkeltrom kr. 710, dobbeltrom kr. 920 og trippelrom kr. 1020.

Gamlebyen Hotel har 13 rom og ligger midt i Gamlebyen. Her er prisene ca. det dobbelte. Ellers er det flere hoteller i sentrum med gangtid på ca. 15 minutter til ferjeleiet på Cicignon. Ferja tar 2 minutter over til Gamlebyen. Den er gratis og går hvert 15 minutt. Ofte i rushtida. Fra ferjeleiet til Værk hvor konferansen holdes er det ca. 300 meter.

*Bilde 1 Gamlebyen i Fredrikstad ved Glommas utløp. Bydelen Cicignon på venstre side av elva.
Foto: Visit Fredrikstad/Hvaler*

- Kart 1: [Fredrikstad med Gamlebyen, Aktivitetsbyen, Værk og Gamlebyen Hotel og ferje til Cicignon](#).
- Kart 2: [Fredrikstad, Halden med Elingaard og Rød herregård](#)

